

The effect of central bank independency and policy targeting on inflation control in developing countries

AmirGholami

Corresponding Author, Assistant Professor, Department of Economics, Islamic Azad University, North Tehran, Tehran, Iran. A_gholami@iau-tnb.ac.ir

Mohammad Mahdi Ahmadi

Assistant Professor, Department of Economics, Department of Islamic Azad University, North Tehran, Tehran, Iran. Ahmadi_smm@yahoo.com

Fatemeh pourghobadi

Student of Economics, Department of Economics, Islamic Azad University. North Tehran Branch, Tehran, Iran. m.porghobadi@gmail.com

Abstract

Inflation is one of the most important economic problems that imposes a lot of costs on society by disrupting macroeconomic indicators, which are reflected in the reduction of economic growth rate, rising unemployment rate and unequal distribution of income. In addition, high inflation and instability of inflation damage the credibility of macroeconomic policymakers, especially the central bank, and its continuation can lead to acute cases of political instability in countries. At the same time, uncertainties due to high inflation rates increase inflation expectations. Accordingly, solutions to control inflation have been proposed. One of these proposals was the independence of the central bank, which has gained many supporters since the 1980s. With regard to this issue, in this study, the effect of central bank independence and policy targeting on inflation control in the economies of 22 Asian countries was examined using the panel data approach during the period 2019-2010. The results of the study indicate that among the variables studied in the previous period inflation, trade freedom and monetary base have a positive and significant effect on current period inflation. In contrast, central bank independence, initial equilibrium, financial development, and

exchange rate regimes have a significant negative impact on the dependent variable, inflation in the current economies of 22 Asian countries.

Keywords: Central Bank Independence, Inflation, Inflation Targeting, Panel Data, GMM

JEL classification: E5, E31, P44

بررسی تاثیر استقلال بانک مرکزی و هدف‌گذاری سیاستی بر کنترل تورم در اقتصاد کشورهای در حال توسعه^۱

امیر غلامی

نویسنده مسئول، استادیار، گروه اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران
A_gholami@iau-tnb.ac.ir

محمد مهدی احمدی

استادیار، گروه اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران
Ahmadi_smm@yahoo.com

فاطمه پورقبادی

دانشجوی کارشناس ارشد، گروه اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران
m.porghobadi@gmail.com

چکیده

تورم یکی از مهمترین مشکلات اقتصادی است که با برهم زدن شاخص‌های اقتصاد کلان که به صورت کاهش نرخ رشد اقتصادی، افزایش نرخ بیکاری و توزیع نابرابر درآمد انعکاس می‌یابد، هزینه‌های بسیاری بر جامعه تحمیل می‌کند. علاوه بر این، تورم بالا و بی‌ثباتی تورم موجب خدشه‌دار شدن اعتبار سیاستگذاران کلان اقتصادی به ویژه بانک مرکزی می‌شود و تداوم آن می‌تواند موارد حاد بی‌ثباتی سیاسی کشورها را نیز به دنبال داشته باشد. ضمن اینکه نااطمینانی‌های ناشی از نرخ‌های تورم بالا باعث افزایش انتظارات تورمی می‌شود. بر این اساس برای کنترل تورم راهکارهایی پیشنهاد شده است. یکی از این پیشنهادها، استقلال بانک مرکزی بوده است که از دهه ۱۹۸۰

---

۱. این یک مقاله دسترس‌پذیر آزاد تحت مجوز <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/> است.

طرفداران بسیاری پیدا کرد. با توجه به این موضوع در این مطالعه بررسی تاثیر استقلال بانک مرکزی و هدف‌گذاری سیاستی بر کنترل تورم در اقتصاد ۲۲ کشور آسیایی با استفاده از رویکرد داده‌های تابلویی طی دوره زمانی ۲۰۱۹-۲۰۱۰ مورد بررسی قرار گرفت. نتایج مطالعه حاکی از آن است در میان متغیرهای مورد بررسی تورم دوره گذشته، آزادی تجاری و پایه پولی تاثیر مثبت و معنی‌داری بر تورم دوره جاری دارند. در مقابل استقلال بانک مرکزی، تعادل اولیه، توسعه مالی و رژیم نرخ ارز تاثیر منفی و معنی‌داری بر متغیر وابسته یعنی تورم دوره جاری اقتصاد ۲۲ کشور آسیایی دارند.

واژگان کلیدی: استقلال بانک مرکزی، تورم، هدف‌گذاری تورم، داده‌های تابلویی، GMM
طبقه بندی JEL: E5, E31, P44

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۱۷ تاریخ بازبینی: ۱۴۰۰/۱۰/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۰۵
فصلنامه راهبرد اقتصادی، سال ۱۰، شماره ۴، پیاپی ۳۹، زمستان ۱۴۰۰، صص ۷۵۳-۷۷۹

مقدمه

دامنه وسیع تاثیرگذاری تورم، این متغیر را به شاخص‌های کلیدی اقتصاد کلان برای ارزیابی عملکرد اقتصادی تبدیل کرده است. در یک رویکرد نظری نرخ تورم می‌تواند بر سطح رفاه اقتصادی خانوار، توزیع درآمد، نرخ بیکاری، حجم معاملات در بازار دارایی‌ها، نرخ ارز، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و ... تاثیرگذار باشد (بزرگر، ۱۳۹۴). به عنوان مثال در اقتصاد ایران سطح عمومی قیمت‌ها غالباً در حال افزایش بوده، لیکن افزایش قیمت‌ها گاه کند و گاه با سرعت و شدت صورت گرفته است، به طوری که تورم همواره یکی از مسائل پایدار و مزمن به شمار می‌آید. با بررسی تحولات نرخ تورم به خصوص در سال‌های ابتدایی و انتهای دهه ۹۰، کاملاً مشهود است که عامل اصلی ایجاد تورم در کشور عوامل ساختاری نظیر رابطه دولت و بانک مرکزی از حیث هماهنگی سیاست‌های پولی و مالی و همچنین نحوه تامین کسری بودجه دولت و ساختار مدیریتی شبکه بانکی و رابطه شبکه بانکی و دولت است که عمدتاً از مسیر رشد پایه پولی و رشد نقدینگی موجد تورم هستند. از اینرو، تلاش مسئولین پولی این است که تورم را در سطح مطلوب یا هدف خود قرار دهند تا از بروز هزینه‌های ناشی از افزایش تورم در جامعه جلوگیری نمایند. در این خصوص یکی از راهکارهایی که در دهه ۱۹۸۰

نیز طرفداران بسیاری پیدا نمود. موضوع استقلال بانک مرکزی است. استقلال بانک مرکزی بدین معناست که بانک مرکزی از وسیله‌ای در دست دولت به منظور اجرای اهداف متعدد اقتصادی به وسیله‌ای برای دسترسی به هدف اصلی سیاست پولی یعنی تثبیت قیمت‌ها تبدیل گردد. به لحاظ نظری، بررسی استقلال بانک مرکزی را می‌توان در مطالعات راگاف^۱ (۱۹۸۵)، کیدلند و پرسکات^۲ (۱۹۷۷)، بارو و کوردون^۳ (۱۹۸۳)، آل‌سینا و گریلی^۴ (۱۹۹۲)، آل‌سینا و سامرز^۵ (۱۹۹۳) اشاره کرد. از نظر تجربی نیز استقلال بانک مرکزی از مطالعات و سיעی برخوردار است. بید و پارکین^۶ (۱۹۸۵)، آل‌سینا^۷ (۱۹۸۸)، گریلی، ماسکیاردنو و تابلینی^۸ (۱۹۹۱)، کوکرمین، وب و نیاپتی^۹ (۱۹۹۲) از جمله مطالعاتی هستند که به لحاظ تجربی به مسئله استقلال بانک مرکزی پرداختند. (صمیمی و درخشانی، ۱۳۹۵). مطالعه بید و پارکین^{۱۰} (۱۹۸۵) نشان داده است که رابطه میان بانک مرکزی و انتخابات به عنوان عامل اثرگذار بر تورم می‌پردازد، موجب ایجاد ادبیات تجربی در زمینه استقلال بانک مرکزی شد. گریلی و همکاران^{۱۱} (۱۹۹۱) برای مطالعه رابطه نهادهای پولی و سیاست‌های عمومی، شاخصی برای اندازه‌گیری استقلال بانک مرکزی ارائه کردند و نشان دادند در کشورهای صنعتی استقلال بانک مرکزی و تورم رابطه معکوس دارد. کوکرمین و همکاران^{۱۲} (۱۹۹۲) شاخص استقلال بانک مرکزی گریلی

^۱-Rogoff

^۲-Kydland & Prescott

^۳-Barro & Gordon

^۴-Alesina & Grilli

^۵-Alesina & Summers

^۶-Bade & Parkin

^۷-Alesina

^۸Grilli, Masciandano & Tabellini

^۹-Cukierman, Webb & Neyapti

^{۱۰}-Samimi & Derakhshani

^{۱۱}Bade & Parkin

^{۱۲}Grilli et al.

^{۱۳}Cukierman et al.

و همکاران (۱۹۹۱) را توسعه دادند که پس از آن به طور گسترده در مطالعه تجربی استفاده شد. آنها این شاخص را برای کشورهای بیشتری گردآوری کرده و نشان دادند در کشورهای پیشرفته استقلال بانک مرکزی و تورم رابطه معکوس با یکدیگر دارند. البته آنها نتوانستند این رابطه را در کشورهای در حال توسعه به دست آورند و دلیل آن را عدم احترام به قانون در کشورهای در حال توسعه عنوان کردند. به طور کلی در زمینه موضوع استقلال بانک مرکزی در کشورهای مختلف دیدگاه‌های گوناگونی وجود دارد. شواهد تجربی از تاثیر دوگانه استقلال بانک مرکزی روی عملکرد اقتصاد کلان بویژه در دستیابی به نرخ تورم کمتر، کاهش تاثیر چرخه‌های سیاسی بر چرخه‌های اقتصادی، افزایش انضباط مالی بدون هیچ‌گونه هزینه اضافی بر حسب کاهش تولید یا کاهش رشد اقتصادی حکایت دارد. گروهی از اقتصاددانان، به خصوص در کشورهای پیشرفته آن را به عنوان شرط اساسی عملکرد مطلوب اقتصاد کلان می‌دانند و در برخی موارد مانند عضویت در منطقه پول واحد اروپایی (یورو) موضوع استقلال بانک مرکزی کشورها را به عنوان یک پیش شرط قلمداد نموده‌اند. بر اساس این دیدگاه، وظیفه بانک مرکزی تنها حفظ ارزش پول ملی است. بانک مرکزی باید تنها به کنترل سطح قیمت‌ها توجه کند و نباید آن را قربانی سایر متغیر کلان یعنی تولید و اشتغال کند. در این دیدگاه استقلال بانک مرکزی از اهمیت بالایی برخوردار است. گروهی دیگر اعتقادی به استقلال بانک مرکزی ندارند و بیان می‌کنند وظیفه بانک مرکزی انتشار اسکناس برای دولت و اجرای سیاست‌های دولت است (درخشانی، ۱۳۹۴). در اقتصاد ایران نیز تجربه موفق کنترل تورم و ایجاد ثبات کم نظیر در بخش اسمی اقتصاد کلان در سه سال منتهی به سال ۱۳۹۵ از سوی مقامات پولی کشور که با همگرایی بیشتر در بین سیاستگذاران پولی و بهبود استقلال عملی بانک مرکزی همراه بوده است، اهمیت موضوع استقلال در سیاست‌گذاری پولی و نهاد متولی آن را بر مدیریت نوسانات بخش حقیقی اقتصاد دو چندان ساخته است. با این وجود افزایش استقلال بانک مرکزی در ایران، با افزایش نقدینگی به عنوان یکی از عوامل اصلی پول در اقتصاد در سال‌های اخیر و کاهش رشد منابع پولی

بخش عمومی همراه بوده است، آنطور که انتظار می‌رفت به ایجاد رونق و رشد اقتصادی منتهی نشد. با توجه به این موضوع در این مطالعه تاثیر استقلال بانک مرکزی بر هدفمندی تورم در ایران و برخی از کشورهای آسیایی منتخب شامل عراق، عربستان، امارات، بحرین، ترکیه، بنگلادش، چین، اندونزی، هند، اردن، قزاقستان، ترکمنستان، ارمنستان، آذربایجان، کره جنوبی، مالزی، پاکستان، قطر، سنگاپور، تایلند، روسیه طی دوره زمانی ۲۰۱۹-۲۰۱۰ مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

ساماندهی مطالعه حاضر بدین صورت است که بعد از مقدمه ادبیات و مطالعات تجربی بیان می‌شود. در بخش سوم، مدل مطالعه ارائه می‌شود. در ادامه و در بخش چهارم، الگوی مطالعه مورد بررسی و ارزیابی قرار خواهد گرفت. در نهایت در بخش پایانی نتایج و پیشنهادات مطالعه ارائه خواهد شد.

۲. ادبیات و مطالعه تجربی مطالعه

۲-۱. تورم و هدفگذاری تورم

تورم (افزایش مداوم در سطح عمومی قیمت‌ها و کاهش مستمر در قدرت خرید پول)، به طور اساسی یک پدیده نامطلوب اقتصادی است که هزینه‌های بسیاری از قبیل اختلال در نظام قیمت‌ها، کاهش پس‌اندازها، کاهش انگیزه سرمایه‌گذاری برای کسب سود از راه‌های «نوآوری و ابداع، افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌ها»، تحریک فرار سرمایه از بخش‌های واقعی به سمت فعالیت‌های سفته‌بازی، توزیع مجدد درآمد به نفع صاحبان دارایی‌ها و به زیان حقوق‌بگیران، انتظارات تورمی، تمایل به نگهداری دارایی‌های ثابت در برابر دارایی‌های نامشهود و تمایل به سرمایه‌گذاری از طریق قراردادهای کوتاه‌مدت به جای قراردادهایی بلندمدت را به دنبال دارد. استمرار تورم باعث تقویت انتظارات تورمی می‌گردد و این امر نیز به نوبه خود لختی تورم را تشدید می‌سازد. براین اساس کشورها، اقدام به هدف‌گذاری تورم جهت کنترل پیامدهای آن می‌نمایند. هدف‌گذاری تورم،

چارچوبی برای هدایت سیاست پولی است که در آن، تصمیمات سیاستی به وسیله‌ی مقایسه تورم آتی مورد انتظار با هدف اعلام شده برای تورم، اتخاذ می‌شوند. در این چارچوب مقامات پولی یک هدف مقداری برای تورم آتی در نظر می‌گیرند، اگر تورم مورد پیش‌بینی آنها برای افق زمانی خاص در آینده، متفاوت از هدف اعلام شده باشد، اقدام به اعمال سیاست پولی جدیدی می‌کنند تا پیش‌بینی تورم منطبق بر مقدار مورد هدف قرار گیرد. چون متغیر مورد هدف (تورم آتی) قابل مشاهده نیست، هدف‌گذاری تورم فرایندی دو مرحله‌ای خواهد داشت به این صورت که در مرحله اول، مقامات پولی یک پیش‌بینی از تورم به عمل می‌آورند تا بررسی کنند که آیا با سیاست‌های فعلی، تورم بر هدف اعلام شده منطبق می‌شود یا خیر؟ اگر این احتمال وجود داشته باشد که تورم آتی بر تورم مورد هدف منطبق نمی‌گردد اجرای مرحله‌ی دوم ضروری می‌شود. در این حالت، با استفاده از تغییر ابزار سیاست پولی سعی می‌کنند که انحراف تورم آتی مورد انتظار را از تورم مورد هدف مرتفع سازند.

با توجه به توضیحات فوق، برای اجرای چارچوب هدف‌گذاری تورمی در سیاست پولی پیش شرط‌هایی لازم است. یکی از پیش شرط‌های اساسی برای چارچوب هدف‌گذاری تورم این است که بانک مرکزی استقلال ابزار داشته باشد (قادر به تعقیق هدف تورم بدون هیچ مداخله‌ی سیاسی باشد). این پیش شرط برای هر چارچوب سیاست پولی لازم است و به طور خاص در یک چارچوب هدف‌گذاری تورم که اختیارات بیشتری را در هدایت سیاست پولی مجاز می‌داند، ضروری است. البته این به این معنی نیست که بانک مرکزی باید کاملاً مستقل باشد؛ بلکه مقامات پولی باید بتوانند برای رسیدن به برخی از اهداف اسمی، آزادانه از ابزار سیاست پولی استفاده کنند. به عبارت دیگر باید استقلال ابزار وجود داشته باشد و نه لزوماً استقلال هدف (برزگر، ۱۳۹۴).

کشوری که مقدمات فوق را فراهم سازد، می‌تواند سیاست پولی خود را در چارچوبی سازگار با چارچوب هدف‌گذاری تورم طراحی کند. در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، پیش‌شرط‌های اصلی پذیرش هدف‌گذاری تورمی وجود

ندارد. در اقتصادهایی با تورم‌های مزمن (بالای ۹۵-۴۵ درصد در سال)، سیاست پولی به میزان قاب توجهی همساز و تطابقی خواهد بود و به طور کلی تنها آثار کوتاه‌مدت و غیرقابل پیش‌بینی بر تورم خواهد داشت. اولویت سیاست اقتصادی این کشورها باید کاهش تورم از طریق برنامه‌های جامع مشتمل بر کاهش کسری بودجه، کاهش استقراض از بانک مرکزی برای عملیات تأمین مالی دولت و هدف‌گذاری یک یا تعداد بیشتری از شاخص‌های اصلی انتظارات تورمی باشد. اتخاذ سیاست‌های پولی سازگار با هدف‌گذاری تورمی در این کشورها تنها پس از مرتفع شدن ریشه‌های مشکلات مالی و کاهش نرخ تورم به سطوح قابل مدیریت، می‌تواند به عنوان یک گزینه سیاستی مطرح باشد. برای اغلب کشورهای در حال توسعه، درجه‌ی تطابق با پیش شرط‌های اساسی این چارچوب سیاستی بسیار پایین است.

۲-۲. استقلال بانک مرکزی

استقلال بانک مرکزی را می‌توان به صورت استقلال اقتصادی، مالی، سیاسی بررسی نمود. استقلال اقتصادی یا ابزاری به توانایی بانک مرکزی در تعیین و استفاده از ابزارهای سیاست پولی برای تأمین مالی کسری بودجه دولت، نظارت بر بانک‌های تجاری و نبود آزادی برای تعیین نرخ بهره و بدون دخالت دولت اشاره دارد. استقلال مالی را می‌توان از دو منظر استقلال بانک مرکزی در هزینه کرد و نحوه پرداخت بانک مرکزی به کارکنان خود و استقلال بانک مرکزی در کنترل سیاست پولی و تأمین نکردن کسری بودجه دولت بررسی نمود. استقلال سیاسی به صورت توانایی بانک مرکزی در تعیین اهداف سیاست پولی به صورت مستقل و بدون دخالت دولت تعریف می‌شود. عوامل تعیین‌کننده این نوع استقلال در استقلال شخصی (به عنوان مثال فرآیند تعیین و عزل روسای بانک مرکزی و طول دوره ریاست)، حق دولت در دستور دادن به بانک مرکزی و حق وتوی دولت در تصمیم‌گیری‌های بانک مرکزی، به تعویق انداختن یا تغییر تصمیمات بانک مرکزی و حق حضور دولت در هیئت رئیسه بانک مرکزی قرار دارند (قربانی، ۱۳۹۴).

با توجه به اهمیت استقلال بانک مرکزی، یکی از مشکلات بررسی تأثیرات استقلال

بانک مرکزی بر اقتصاد محاسبه درجه استقلال بانک مرکزی است. استقلال واقعی می‌تواند متفاوت بنا به دلایلی از استقلال قانونی بانک مرکزی متفاوت باشد. به عنوان مثال، بعضی از بانک‌های مرکزی در کشورهای در حال گذر با مشکلاتی مواجه هستند که باعث می‌شود نتوانند از اختیارات قانونی خود به طور کامل استفاده کنند. خصوصیات فردی و توانایی‌های رئیس بانک مرکزی و روابط رسمی و غیررسمی بین بانک مرکزی و دولت و فرآیندهای سیاسی موجود در کشور ممکن است منجر به تفاوت در استقلال واقعی و استقلال قانونی بانک مرکزی شوند. همچنین، نحوه اجرای استقلال قانونی و تبدیل آن به استقلال واقعی به تجربه تاریخی ملت که منجر به ثبات فرهنگی مخصوص کشور شده، و آمادگی عمومی برای مطابقت پیدا کردن با قوانین معتبر، و در حالت کلی نحوه احترام به قوانین در هر کشور بستگی دارد. علاوه بر این، در شرایطی که نهاد قانون‌گذار این توانایی را داشته باشد قوانین بانک مرکزی را بهبود، تغییر یا تعلیق نماید، استقلال سیاسی از نهاد قانون‌گذار نیز اهمیت پیدا می‌کند. به همین دلیل علاوه بر شاخص‌های قانونی شاخص‌هایی نیز بر مبنای رفتار بانک مرکزی تدوین شدند. این شاخص‌ها بر مبنای پرسش‌نامه طراحی شده‌اند و تورش جایگاه قانونی استقلال از مقدار واقعی آن را اندازه‌گیری می‌کنند. نرخ جابه‌جایی واقعی رئیس بانک مرکزی و آسیب‌پذیری سیاسی رئیس بانک مرکزی نیز به عنوان شاخص‌هایی برای استقلال واقعی بانک مرکزی به خصوص برای کشورهای در حال توسعه مورد استفاده قرار می‌گیرند.

در جدول (۱) برخی از شاخص‌های اندازه‌گیری درجه استقلال بانک مرکزی ارائه شده است (درخشانی، ۱۳۹۴)

جدول (۱) شاخص‌های اندازه‌گیری درجه استقلال بانک مرکزی

ویژگی‌ها	ارائه دهنده	نوع شاخص	ردیف
<p>۱- شاخص استقلال سیاسی:</p> <ul style="list-style-type: none"> - بخشی از اعضای هیئت رئیسه بانک مرکزی به صورت مستقل انتخاب می‌شوند. - هیچ نماینده‌ای از دولت در هیئت رئیسه بانک مرکزی حضور ندارد. - بانک مرکزی بالاترین تصمیم‌گیرنده در زمینه سیاست‌های پولی است. <p>۲- شاخص استقلال مالی</p> <ul style="list-style-type: none"> - چگونگی تقسیم سود بوسیله بانک مرکزی تعیین می‌شود. - حقوق کارکنان توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود. - بانک از استقلال بودجه‌ای برخوردار است. 	<p>الگوی بید و پارکین (۱۹۸۸)</p>	<p>شاخص‌های قانونی استقلال بانک مرکزی</p>	۱
<p>۱- شاخص استقلال سیاسی</p> <ul style="list-style-type: none"> - رئیس کل از طرف دولت منصوب نشود. - هیچ یک از اعضای سیاست‌گذار از طریق دولت منصوب نشود. - رئیس کل برای مدتی بیش از ۵ سال منصوب شود. - هیئات سیاست‌گذار برای بیش از ۵ سال منصوب شوند. - نماینده دولت الزاما در هیات سیاست‌گذار حضور نداشته باشد. - مصوبه دولت برای تدوین سیاست پولی مورد نیاز نیست. - ثبات ارزش پول ملی در کنار سایر اهداف بلندمدت به طور صریح در قوانین موجود به عنوان هدف و وظیفه بانک مرکزی تعیین شده باشد. 	<p>الگوی گریلی و همکاران (۱۹۹۱)</p>	<p>شاخص‌های قانونی استقلال بانک مرکزی</p>	۲

جدول (۱) شاخص‌های اندازه‌گیری درجه استقلال بانک مرکزی

ویژگی‌ها	ارائه دهنده	نوع شاخص	ردیف
<p>- وجود مجموعه‌ای از مقررات قانونی که موقعیت بانک مرکزی را در شرایط تضاد با دولت استحکام بخشد.</p> <p>۲- شاخص استقلال اقتصادی</p> <p>- میزان نفوذ دولت در تعیین میزان اخذ وام از بانک مرکزی</p> <p>- ماهیت ابزارهای پولی تحت کنترل بانک مرکزی</p>			
<p>۱- نحوه انتصاب، برکناری و شرایط حقوقی تصدی ریاست کل بانک مرکزی (وزن ۲۰٪)</p> <p>۲- وجود نهاد سیاست‌گذاری نهایی، در تعیین سیاست پولی و نحوه حل و فصل اختلافات بین دولت و بانک مرکزی (وزن ۱۵٪)</p> <p>۳- درجه اهمیت ثبات قیمت‌ها به عنوان هدف غائی در مقایسه با سایر اهداف بانک مرکزی (وزن ۱۵٪)</p> <p>۴- محدودیت و انعطاف‌پذیری قانون در تعیین حوزه اختیارات دولت در امر استقراض از بانک مرکزی (وزن ۵۰٪)</p>	الگوی کوکرمین و همکاران (۱۹۹۱)		۳
<p>۱- اهداف بانک مرکزی</p> <p>۲- انتصاب و دوره تصدی شورای سیاست‌گذاری</p> <p>۳- ساختار مدیریتی شورای سیاست‌گذاری از نظر دخالت دولت</p> <p>۴- برکناری اعضای شورای سیاست‌گذاری</p> <p>۵- اعطای اعتبار به دولت</p> <p>۶- قرض دهنده به عنوان آخرین منبع</p>	الگوی لوئیس و چاکومه (۲۰۰۱)		۴

جدول (۱) شاخص‌های اندازه‌گیری درجه استقلال بانک مرکزی

ردیف	نوع شاخص	ارائه دهنده	ویژگی‌ها
			۷- ابزارهای استقلال در رابطه با سیاست‌های پولی ۸- استقلال مالی ۹- پاسخگویی ۱۰- شفافیت و آشکارسازی بیانیه‌های مالی ÷
۵		الگوی لی بک و موریس (۲۰۰۴)	۱- استقلال در تعیین اهداف کیفی ۲- استقلال در تعیین اهداف کمی؛ ۳- استقلال در تعیین ابزار؛ ۴- بدون استقلال یا استقلال محدود؛
۶	شاخص‌های رفتار واقعی بانک مرکزی	کوکرمن و همکاران (۱۹۹۲)	۱- شاخص آسیب‌پذیری سیاسی - تغییر رئیس بانک مرکزی در فاصله شش ماه تا یک سال از تغییر دولت

ماخذ: درخشانی (۱۳۹۴)

در شاخص‌های معرفی شده برای محاسبه استقلال جنبه‌های متعدد آن نظیر استقلال سیاسی، استقلال اقتصادی، استقلال در اهداف و استقلال مالی بانک مرکزی مورد محاسبه قرار می‌گیرد. ولی بی‌شک به منظور نیل به اهداف اقتصادی تمامی جنبه‌های استقلال به یک اندازه موثر و کارآمد نیستند، از این رو لازم است آن جنبه‌هایی از استقلال که تاثیر بیشتری بر کارآمدی استقلال بانک مرکزی دارند شناسایی شوند. بدین منظور مطالعاتی صورت گرفته است که از این میان می‌توان به مطالعه دبله و فیشر^۱ (۱۹۹۴) و دی‌هان و کوایی^۲ (۱۹۹۷) اشاره کرد. این مطالعات به این نتیجه رسیده‌اند که استقلال اقتصادی یا استقلال بانک مرکزی در انتخاب ابزارهای سیاستی باید به عنوان مهمترین جزء استقلال بانک مرکزی مورد توجه قرار گیرد. دبله و فیشر (۱۹۹۴) در مطالعه خود شاخص معرفی شده توسط

^۱-Debelle & Fisher

^۲-De Haan & Kooi

گرایی و همکاران را به سه شاخص متفاوت استقلال سیاسی، استقلال در اهداف و استقلال ابزاری یا استقلال در انتخاب ابزار سیاست پولی تجزیه کردند. آنها با استفاده از داده‌های هفده کشور به بررسی ارتباط میان شاخص‌های مورد بررسی با تورم پرداختند. نتایج مطالعه نشان داد که درجه استقلال سیاسی ارتباط معناداری با عملکرد تورمی در کشورهای مورد بررسی نداشته است. در حالی که استقلال اقتصادی و استقلال ابزاری تاثیر قوی‌تری بر تورم داشته‌اند. در ادامه دبله و فیشر به منظور اندازه‌گیری استقلال ابزاری از شاخص کوکرمین و همکاران نیز استفاده نمودند که در نتایج تاکید کننده نتایج قبلی بود. در پایان دبله و فیشر به این نتیجه رسیدند که استقلال ابزاری از سایر جنبه‌های استقلال از اهمیت بالاتری برخوردار است. دی‌هان و کوایی (۱۹۹۷) به بررسی جنبه‌های مختلف استقلال بانک مرکزی بر عملکرد تورم در بیست و یک کشور عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه در خلال سال‌های ۱۹۷۲-۱۹۷۹ و ۱۹۸۰-۱۹۸۹ پرداختند و به منظور اندازه‌گیری جنبه‌های مختلف استقلال از شاخص گرایی و همکاران استفاده کردند. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که تنها استقلال ابزاری برای تاثیرگذاری بر تورم اهمیت دارد و استقلال در اهداف و سایر جنبه‌های استقلال تاثیر ناچیزی بر تورم دارند و یا اصلا بدون تاثیرند (قربانی، ۱۳۹۴)

۳-۲. مطالعات تجربی

از نظر تجربی نیز استقلال بانک مرکزی از مطالعات وسیعی برخوردار است. امیرخانی و نصیری (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای با عنوان «تاثیر استقلال بانک مرکزی روی تورم و تغییرات آن در کشورهای در حال توسعه» به بررسی موضوع در کشورهای در حال توسعه به روش پنل دیتا پرداختند. نتایج نشان داده است که استقلال بانک مرکزی در کشورهای در حال توسعه روی نرخ تورم و تغییرات آن اثر معناداری ندارد. زرین اقبال و همکاران (۱۳۹۶)؛ در مطالعه‌ای با عنوان «بررسی اثر استقلال بانک مرکزی بر کاهش نوسانات تولید در اقتصاد ایران (با استفاده از مدل گارچ و رویکرد خودرگرسیون برداری)» به بررسی اثر استقلال قانونی بانک مرکزی در اقتصاد ایران با استفاده از الگوی خودرگرسیونی برداری

(VAR) و (GARCH) طی دوره زمانی ۱۳۴۰-۱۳۹۳ پرداختند. نتایج مطالعه نشان داده است که به ازای افزایش میزان استقلال از نوسانات تولید کاسته شده و اقتصاد از ثبات بیشتری برخوردار شده است. آزمون تجزیه واریانس نیز نشان داده است که هرچند سهم توضیح‌دهندگی استقلال بانک مرکزی در نوسانات تولید در ابتدا بسیار کم بوده است، اما در طول زمان نسبت به اثر ناکارآمدی عوامل دیگر مدل به شدت افزایش یافته و نقش مؤثرتری بر ثبات تولید داشته است.

زرین اقبال و همکاران (۱۳۹۷)؛ در مطالعه‌ای با عنوان «تأثیر استقلال بانک مرکزی بر نوسانات تولید و تورم در ایران» اثر استقلال بانک مرکزی بر نوسانات تولید و تورم طی دوره زمانی ۱۳۴۰-۱۳۹۳ با استفاده از روش خودرگرسیون برداری (VAR) پرداختند. نتایج مطالعه نشان داده است که استقلال بانک مرکزی بر واریانس‌های تولید و تورم تأثیر منفی و معنی‌دار داشته است. یعنی به ازای افزایش میزان استقلال از نوسانات تولید و تورم کاسته شده و بر ثبات اقتصاد کلان افزوده شده است. در نتیجه آزمون تجزیه واریانس و تحلیل توابع ضربه واکنش مشخص گردید که اثر استقلال بانک مرکزی بر ایجاد ثبات در بخش اسمی و کاستن از نااطمینانی تورم به مراتب بیشتر از اثر استقلال بر کاستن از نوسانات تولید بوده است. **جمال و سلمی^۱ (۲۰۱۸)؛** در مطالعه‌ای با عنوان «تأثیر استقلال بانک‌های مرکزی بر نتایج تورم در کشورهای نوظهور: آیا انتخاب رژیم ارز اهمیت دارد؟» به بررسی مزایا و معایب انتخاب رژیم ارز بر تأثیر استقلال بانک مرکزی بر نتایج تورم در ۱۲ کشور در حال توسعه طی سال‌های ۱۹۹۱-۲۰۰۹ پرداختند. نتایج تحقیق نشان داده است که جدایی مقررات بر تورم پویا تأثیر دارد. استقلال بانک مرکزی به همراه رژیم ارزی مناسب، منجر به کاهش تورم می‌شود. علاوه بر این تأثیر جدایی نظارتی بر نتایج تورم در کشورهایی که تحت رژیم ارزی ثابت کار می‌کنند کمتر از کشورهایی است که تحت رژیم نرخ ارز شناور فعالیت می‌کنند.

افشاری و دارایی (۲۰۱۸)؛ در مطالعه‌ای با عنوان «تأثیر استقلال بانک مرکزی بر نوسانات بازار سهام» به بررسی تأثیر استقلال بانک‌های مرکزی بر نوسانات بازار

---

^۱ Jamal and Selmi

سهام به عنوان معیار ثبات مالی در ۵۳ کشور منتخب طی دوره ۲۰۰۴-۲۰۱۲ پرداختند. نتایج حاکی از رابطه مثبت بین استقلال بانک مرکزی و نوسانات بازار سهام است. این یافته‌ها با پارادوکس اعتبار بانک مرکزی مطابقت دارد. کاتسلی و همکاران^۱ (۲۰۱۹): در مطالعه‌ای با عنوان «استقلال بانک مرکزی و ترجیحات تورم: شواهد جدید تجربی در مورد اثرات تورم» به بررسی مجدد رابطه بین استقلال بانک مرکزی و تورم در کشورهای پیشرفته و در حال توسعه طی دوره ۲۰۱۴-۱۹۹۲ با صریح حساب کردن اثر ترجیحات تورم بانک مرکزی بر تحولات تورمی پرداختند. نتایج مطالعه نشان داده است که هر دو ویژگی برای کاهش فشارهای تورمی، مطابق با مطالعات نظری مرتبط هستند. استقلال بانک مرکزی به تنهایی شرط کافی برای کاهش تورم نیست. رابطه معکوس مورد انتظار بین استقلال بانک مرکزی و تورم به نظر می‌رسد که وقتی محافظه کاری (تورم) بانک مرکزی را در نظر گرفته می‌شود، حفظ شود. همچنین محافظه کاری بالاتر بانک مرکزی منجر به فشارهای تورمی پایین در اقتصاد خواهد شد. علاوه بر این نتایج تحقیق از فرضیه تعامل (یا به عنوان جایگزین مکمل) بین میزان استقلال و محافظه کاری بانک مرکزی پشتیبانی نکرده است. آدینا و بوگدان^۲ (۲۰۱۹): در مطالعه‌ای با عنوان «ارزیابی پایداری هدف‌گذاری تورم: شواهدی از کشورهای اتحادیه اروپا با ارزهای غیر EURO» تأثیر پذیرش هدف‌گذاری تورم (IT) بر نتایج کلان اقتصادی (بیکاری، تورم، نرخ ارز و نوسانات آن) و تمرکز بانکی را در کشورهای غیر EURO اروپایی که یک استراتژی فناوری اطلاعات را در مقایسه با کشورهای غیر EURO اروپایی اتخاذ کرده‌اند را طی ۲۰۰۵-۲۰۱۵ بررسی نمودند. نتایج حاکی از آن است که IT هیچ تاثیری بر تورم، بیکاری و نرخ ارز ندارد. علاوه بر این، در کشورهای غیر IT، بانک‌های مرکزی بیشتر نگران هستند که نوسانات نرخ ارز را برای محافظت بهتر از بدهکاران با وام‌های ارزی (EURO) به حداقل برسانند.

---

^۱ Katseli and et al

^۲ Adina and Bogdan

کوناپیدی و دارونتو^۱ (۲۰۲۰)؛ در مطالعه‌ای با عنوان «استقلال بانک مرکزی و تورم: مباحث توسعه مالی و کیفیت نهادی» به بررسی رابطه بین استقلال بانک مرکزی (CBI) و تورم با تاکید بر توسعه مالی و کیفیت نهادی در ۲۰ کشور قاره آسیا با رویکرد پنل دیتا پرداختند. نتایج تحقیق نشان داده است که رابطه معکوس بین استقلال بانک مرکزی و تورم بستگی به توسعه بخش مالی و همچنین کیفیت نهادی هر کشور بستگی دارد. به عبارت دیگر، برای ایجاد کارآمد استقلال بانک مرکزی به منظور حل تورم، بهبود بخش مالی و همچنین کیفیت نهادی مورد نیاز است.

۳. روش‌شناسی تحقیق

در این تحقیق که تحقیقی کاربردی-توصیفی است، بر اساس رهیافتی از مطالعه کوناپیدی و دارونتو (۲۰۲۰) و توجه به عدم ایجاد همخطی کامل بین متغیرها، برای شناسایی و بررسی عوامل موثر بر هدفمندی تورم با تاکید بر استقلال بانک مرکزی از مدل رگرسیون چند متغیره زیر استفاده شده است.

$$(۱) \\ \pi_{it} = \beta_0 + \delta\pi_{i,t-1} + a_1CBI_{it} + a_2PB_{it} + a_3EX_{it} + a_4MB_{it} + a_5FD_{it} + a_6TO_{it} + u_{it}$$

در رابطه (۱)، π تورم دوره جاری، $\delta\pi_{i,t-1}$ تورم دوره گذشته، CBI شاخص استقلال بانک مرکزی، PB تعادل اولیه، EX رژیم نرخ ارز، MB پایه پولی، FD توسعه مالی، TO آزادی تجاری و U جمله اختلال هستند. به علاوه، نماد $t = 1, \dots, T$ نشان‌دهنده زمان یعنی دوره زمانی ۲۰۱۹-۲۰۱۰ و نماد i در مدل‌های مذکور بیانگر مقاطع یعنی ۲۲ کشور آسیایی است. با توجه به مدل، اطلاعات سری زمانی و مقطعی به صورت تلفیقی مورد استفاده قرار می‌گیرد. از این رو مدل با استفاده از روش داده‌های تابلویی برآورد می‌گردد.

نحوه اندازه‌گیری متغیرها در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول (۲): متغیرهای و نماد مورد استفاده در مدل (۱)

متغیر	شاخص	ماخذ
متغیر وابسته	رشد شاخص ضمنی تولید ناخالص داخلی ^۱	بانک جهانی
تورم دوره گذشته	رشد شاخص ضمنی تولید ناخالص داخلی سال قبل	بانک جهانی
شاخص استقلال بانک مرکزی	از شاخص استقلال قانونی جورجیا (۲۰۱۶) استفاده شده است. ^۳	جورجیا (۲۰۱۶)
تغییرهای مستقل ^۲		
تعادل اولیه ^۴	-	صندوق بین‌المللی پول
پایه پولی ^۵	-	بانک جهانی
توسعه مالی ^۶	نسبت اعتبارات تخصیص داده شده به بخش خصوصی از تولید ناخالص داخلی	بانک جهانی
آزادی تجاری ^۷	نسبت کل صادرات و واردات به تولید ناخالص داخلی	بانک جهانی
رژیم نرخ ارز	رژیم نرخ ارز شناور صفر در	بانک جهانی

^۱ GDP Deflator growth

^۲ Independent Variables

^۳ شاخص استقلال قانونی بانک مرکزی مبتنی بر تجمیع وزنی ۱۶ شاخص در چهار دسته کلی است. چهار دسته عبارتند از: دوره ریاست بانک مرکزی، سیاست‌ها، اهداف و محدودیت‌های وام به دولت که در محاسبه نمره از معیارها و وزن‌های ایجاد شده توسط کوکرمن و همکاران (۱۹۹۲) استفاده می‌شود. شاخص‌ها بین ۰ و ۱ هستند و مقدار بیشتری نشان دهنده استقلال بیشتر است.

^۴ Primary Balance

^۵ Monetary Base

^۶ Economic Activity

^۷ Trade Openness

غیر این صورت یک

۴. برآورد مدل تحقیق

۴-۱. مانایی متغیرهای تحقیق

از آنجایی که داده‌های مورد استفاده در روش‌های ترکیبی باید ویژگی مانایی را داشته باشند. بر این اساس در تحقیق حاضر از آزمون لوین، لین و چو (LLC) استفاده شده است. بر اساس نتایج آزمون که در جدول شماره (۳) ارائه شده است تمامی متغیرها در سطح پایا هستند.

جدول شماره (۳) آزمون ریشه واحد براساس آزمون لوین، لین و چو

متغیر	آماره	سطح معناداری
π	-۲,۳۵	۰,۰۰
$\pi_{i,t-1}$	-۲,۱۳	۰,۰۰
CBI	-۲,۲۱	۰,۰۰
PB	-۳,۲۲	۰,۰۰
MB	-۳,۵۱	۰,۰۰
FD	-۲,۶۹	۰,۰۰
INF	-۲,۳۴	۰,۰۰
EX	-۲,۶۱	۰,۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

۴-۲. آزمون F و انتخاب روش اثرات مشترک و اثرات ثابت

براساس روش شناسی داده‌های تابلویی، برای تعیین اینکه مدل به روش تلفیقی (اثرات مشترک) یا روش داده‌های تابلویی برآورد شود از آزمون F استفاده می‌شود.

نحوه اجرای این آزمون بدین نحو است که در ابتدا مدل تصریح شده در رابطه (۱) به روش اثرات ثابت برآورد و یکبار به روش اثرات مشترک برآورد می‌شود. بعد از برآورد مدل به دو روش اثرات ثابت و مشترک، مجموع مجذور پسماندها در هر دو مورد استخراج می‌گردد و آماره آزمون F محاسبه می‌شود. در نرم افزار Eviews که در این تحقیق بکار گرفته شده است، امکان اجرای مستقیم آزمون مذکور وجود دارد. نتایج آزمون در جدول (۴) ارائه شده است.

جدول (۴) آزمون F و انتخاب روش اثرات مشترک و اثرات ثابت

آزمون F	آزمون
۶/۶۱	آماره
۰/۰۰۰۰	ارزش احتمال
عدم برابری عرض از مبدهای مقاطع	توضیحات
داده‌های تابلویی	روش

ماخذ: یافته‌های تحقیق

براساس نتایج جدول (۴)، آماره آزمون F معادل ۶/۶۱ است و ارزش احتمال آن از ۵ درصد کمتر است (مقدار احتمال مربوط به فرض صفر آماری برابر ۰/۰۰۰۰ است)، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد فرضیه صفر مبنی بر برابری عرض از مبدهای مقاطع را نمی‌توان پذیرفت و رد می‌شود. لذا، روش داده‌های تابلویی به جای داده‌های تلفیقی انتخاب می‌شود.

۴-۲. انتخاب روش اثرات تصادفی و اثرات ثابت

بعد از انتخاب روش داده‌های تابلویی براساس آزمون F، در مرحله دوم این موضوع که داده‌های تابلویی به روش اثرات ثابت یا روش تصادفی برآورد گردد از آزمون هاسمن استفاده می‌گردد. برای اجرای این آزمون با استفاده از نرم افزار Eviews در ابتدا مدل (۱) با روش اثرات تصادفی برآورد و بعد از برآورد، آزمون

هاسمن اجرا و به واسطه آن برآوردگر اثرات ثابت متناظر برآورد می‌شود. نتایج آزمون در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول (۵). آماره کای دو آزمون هاسمن برای مدل تحقیق

آماره کای دو	۱۷/۲۷
ارزش احتمال	۰/۰۰۰۴

ماخذ: یافته‌های تحقیق

آماره کای دو مربوط به آزمون هاسمن در جدول (۵) معادل ۱۷/۲۷ می‌باشد و ارزش احتمال آن کمتر از ۵ درصد است، بنابراین در سطح معنی داری ۵ درصد، فرضیه صفر آزمون مذکور پذیرفته نمی‌شود و استفاده از مدل اثرات ثابت برای برآورد مدل تحقیق مناسب‌تر خواهد بود.

۳-۴. برآورد مدل تحقیق

نتایج حاصل از برآورد مدل تحقیق با توجه به اینکه متغیر تورم با یک وقفه به عنوان متغیر توضیحی در مدل لحاظ شده است، به روش گشتاورهای تعمیم‌یافته متعامد و اطلاعات کشورهای مورد بررسی برآورد شده است. نتایج در جدول شماره (۶) ارائه شده است.

جدول (۶). برآورد مدل تحقیق به روش گشتاورهای تعمیم‌یافته متعامد

متغیرها	ضرایب	آماره t	ارزش احتمال	توضیحات
استقلال بانک مرکزی	-۰/۱۱	-۳/۸۲	۰/۰۰	
تعادل اولیه	-۰/۰۰۵	-۵/۰۹	۰/۰۰	منفی و
توسعه مالی	-۰/۲۱	-۳/۰۳۷	۰/۰۰	معنی‌دار
رژیم نرخ ارز	۰/۱۰۳	۹/۴۱	۰/۰۰	
پایه پولی	۰/۲۰۶	۸/۰۸	۰/۰۰	مثبت و
آزادی تجاری	۰/۰۶	۸/۶۵۱	۰/۰۰	معنی‌دار

جدول (۶). برآورد مدل تحقیق به روش گشتاورهای تعمیم یافته متعامد

متغیرها	ضرایب	آماره t	ارزش احتمال	توضیحات
تورم با یک وقفه	۰/۵۵۶	۵/۶۷	۰/۰۰	

ماخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج مربوط به تفسیر ضرایب نیز براساس جدول (۵) بیانگر آن است در میان متغیرهای مورد بررسی تورم دوره گذشته، آزادی تجاری و پایه پولی تاثیر مثبت و معنی‌داری بر تورم دوره جاری دارند. در مقابل استقلال بانک مرکزی، تعادل اولیه، توسعه مالی و رژیم نرخ ارز تاثیر منفی و معنی‌داری بر متغیر وابسته یعنی تورم دوره جاری دارند.

در ادامه برای امکان تحلیل نتایج و همچنین اطمینان از صحت نتایج به دست آمده، می‌بایستی از درست بودن بکارگیری متغیرهای ابزاری در هر الگو اطمینان حاصل کنیم. برای این منظور از آزمون سارگان استفاده شده است که ارزش احتمال و مقدار آماره مدنظر در جدول شماره (۶) ارائه شده است.

جدول (۶). نتایج آزمون سارگان برای مدل تحقیق

آزمون	آماره	ارزش احتمال	نتیجه
سارگان	۲۳/۱۲	۰/۰۶۸	معتبر بودن متغیرهای ابزاری

ماخذ: یافته‌های تحقیق

همانطور که نتایج ارائه شده در جدول (۶) مشخص است، ارزش احتمال به دست آمده بیشتر از ۵ درصد می‌باشد، بنابراین فرضیه صفر مربوط به آزمون سارگان یعنی معتبر بودن متغیرهای ابزاری تعریف شده رد نمی‌شود.

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادات

با فروپاشی نظام برتون وودز در سال ۱۹۷۳، تورم در سطح جهان افزایش یافت. از این رو برای جلوگیری از این افزایش تورم چندین پیشنهاد مطرح شد. یکی از این پیشنهادات، استقلال بانک مرکزی بوده است که از دهه ۱۹۸۰ طرفداران بسیاری پیدا کرد. هدف از استقلال بانک مرکزی دور کردن عرضه پول از انگیزه‌های سیاسی دولت و سایر عوامل اقتصادی است. بدین ترتیب ثبات عرضه پول و در نهایت ثبات سطح قیمت‌ها ایجاد می‌شود. به لحاظ نظری، اجماع کاملی در خصوص ارتباط استقلال بانک مرکزی و تورم در ادبیات اقتصادی وجود ندارد. در این رابطه برخی از محققان (گریلی و همکاران (۱۹۹۱) و کوکرمین و همکاران (۱۹۹۲)) معتقد به وجود رابطه معکوس هستند. در مقابل برخی دیگر (کوناییدی و دارونتو (۲۰۲۰)؛ کاتسلی و همکاران^۱ (۲۰۱۹) و جمال و سلمی^۲ (۲۰۱۸)) استقلال بانک مرکزی را به تنهایی شرط کافی برای کاهش تورم نمی‌دانند. گروهی دیگر از اقتصاددانان، به خصوص در کشورهای پیشرفته آن را به عنوان شرط اساسی عملکرد مطلوب اقتصاد کلان می‌دانند. از سوی دیگر، گروهی دیگر اعتقادی به استقلال بانک مرکزی ندارد و بیان می‌کند وظیفه بانک مرکزی انتشار اسکناس برای دولت و اجرای سیاست‌های دولت است.

با توجه به این موضوع و ابهام در تاثیر استقلال بانک مرکزی بر شاخص‌های کلان اقتصادی، در این تحقیق بررسی ارتباط استقلال بانک مرکزی و تورم در ۲۲ کشور آسیایی و کشور ایران طی بازه زمانی ۲۰۱۹-۲۰۱۰ به روش داده‌های تابلویی مورد بررسی قرار گرفت. بر این اساس، نتایج نشان داده است که تورم با یک وقفه بر تورم دوره جاری تاثیر مثبت می‌گذارد که حاکی از پویایی تورم است. درجه باز بودن تجاری و پایه پولی تاثیر معنی‌دار و مثبتی بر تورم دوره جاری دارد. در مقابل رژیم نرخ ارز، توسعه مالی و تعادل اولیه تاثیر منفی بر تورم دوره جاری دارند. استقلال بانک مرکزی، تاثیر منفی بر تورم جاری دارد. یعنی به ازای افزایش

^۱ Katseli and et al

^۲ Jamal and Selmi

استقلال بانک مرکزی از تورم کاسته خواهد شد و اقتصاد از ثبات بیشتری برخوردار خواهد بود. بر این اساس هرچه کشورهای مورد بررسی به سمت استقلال بانک مرکزی و سیاست‌های هدفمند پولی گام بردارند، شاهد کنترل تورم و کاهش آن خواهند بود. با توجه به نتایج بدست آمده و با تاکید بر تاثیر استقلال بانک مرکزی بر تورم، پیشنهاد می‌گردد ضمن ترسیم اهداف، برنامه‌های عملیاتی و چگونگی تحقق این اهداف برای بانک مرکزی، از طریق انجام اصلاحات جامع بخش عمومی، افزایش انضباط مالی دولت، کاهش تکیه دولت بر حق الضرب جهت جبران کسری بودجه و استقراض از بانک مرکزی، ضمن افزایش استقلال بانک مرکزی، زمینه‌های کاهش و کنترل تورم و نوسانات آن فراهم گردد.

منابع

- بززرگر، نکیسا (۱۳۹۴)، تاثیر استقلال بانک مرکزی بر عملکرد نظام هدف‌گذاری تورم در ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد دانشکده علوم اداری و اقتصادی.
- جعفری صمیمی، احمد و درخشانی درآبی، کاوه (۱۳۹۵)، استقلال بانک مرکزی در ایران: تحلیل نظری و تجربی، فصلنامه پژوهش‌های پولی-بانکی، سال هشتم، شماره ۲۴، صص-۱۶۷-۱۹۰
- درخشانی درآبی، کاوه (۱۳۹۴)، ارزیابی و محاسبه مقدار بهینه شاخص‌های استقلال بانک مرکزی در ایران، رساله دوره دکتری رشته علوم اقتصادی، گرایش اقتصاد پولی، دانشگاه مازندران، دانشکده‌ی علوم اقتصادی و اداری.
- زرین اقبال، حسن و جعفری صمیمی، احمد و طهرانچیان، امیرمنصور (۱۳۹۷)، تأثیر استقلال بانک مرکزی بر نوسانات تولید و تورم در ایران، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، سال هشتم، شماره سی‌ام، صص. ۴۵-۹۹.
- زرین اقبال، حسن و مسیب نژاد، محمد رضا و نجفی کاج آبادی، قاسم و شهرازی، میلاد (۱۳۹۶)، بررسی اثر استقلال بانک مرکزی بر کاهش نوسانات تولید در اقتصاد ایران (با استفاده از مدل گارچ و رویکرد خودرگرسیون برداری، فصلنامه روند، سال بیست و چهارم، شماره ۸۰، صص. ۱۳-۴۸).
- قربانی، رضا (۱۳۹۴)، بررسی میزان استقلال بانک مرکزی و نقش آن در کاهش یا افزایش نرخ رشد تورم در ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور.
- نورانی، محمد (۱۳۹۰)، بررسی مفهوم و مبانی استقلال بانک مرکزی با تأکید بر حقوق ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
- امیرخانی، محمدرضا و نصیری، مجید (۱۳۹۴)، تاثیر استقلال بانک مرکزی روی تورم و تغییرات آن در کشورهای در حال توسعه، کنفرانس بین‌المللی مدیریت، اقتصاد و مهندسی صنایع، تهران، <https://civilica.com/doc/409081>
- Adina Ionela Strachinaru and Bogdan Andrei Dumitrescu (2019), Assessing

the Sustainability of Inflation Targeting: Evidence from EU Countries with Non-EURO Currencies, Sustainability, vol.11. www.mdpi.com/journal/sustainability .

- Afshari, Zahra and Daraei, Fatemeh (2019), The Impact of Central Bank Independence on Stock Market Volatility, Journal of Money and Economy, Vol.۱۳, No.4, Pp: 423-441
- Afshari, Zahra and Daraei, Fatemeh (2019), The Impact of Central Bank Independence on Stock Market Volatility, Journal of Money and Economy, Vol.13, No.4, Pp: 423-441
- Dumiter Florin Cornel and HORA"IU FLORIN ŞOIM (2010), The correlation between central bank independence and inflation in developed and emerging countries, Proceedings of the 5th WSEAS International Conference on Economy and Management Transformation (Volume I)
- Garriga, Ana Carolina and Cesar M. Rodriguez (2019), More Effective Than We Thought Central Bank Independence and Inflation in Developing Countries, Economic Modelling, Vol.5, No.9.Pp:1-49
- Jamal, Bouoiyour and Refk Selmi (2018), The effects of central banks' independence on inflation outcomes in emerging countries: Does the choice of exchange regime matter?, HAL Id:hal-01886584, <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01886584>
- Katseli, Louka T. & Anastasia Theofilakou and Kalliopi-Maria Zekente (2019), Central bank independence and inflation preferences: New empirical evidence on the effects on inflation, BANK OF GREECE EURO SYSTEM, Working Paper
- Kunaedi, Agung and Darwanto (2020), Central Bank Independence and Inflation: The Matters of Financial Development and Institutional Quality, Jurnal Ilmu Ekonomi, Vol.9, No.1, Pp: 1 – 14
- Parkin, Michael (2013), The Effects of Central Bank Independence and Inflation Targeting on Macroeconomic Performance: Evidence from Natural Experiments, Economic Policy Research Institute. EPRI Working Papers.
- Yahyazadehfar M., Mostakhdemin Hosseini. H, Shababi. H. and Mehrabi, Alamdari A. A. (2012) On the Relationship between Central Bank's Independence and Inflation Rate in Iran, Int. J. Manag. Bus. Res. Vol.2, No.3, Pp: 219- 232.